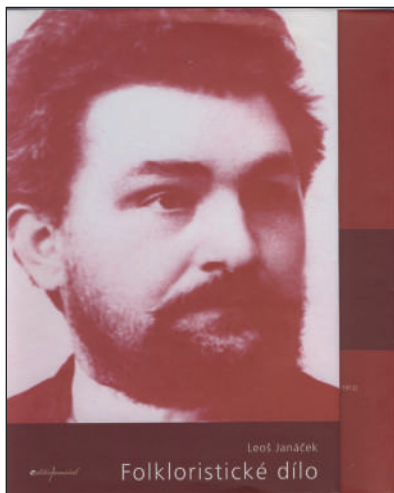

Leoš Janáček: Folkloristické dílo. Das folkloristische Werk. Folkloric Studies. (1886 – 1927) : Studie, recenze, fejetony a zprávy. Studien, Rezensionen, Feuilletons and Berichte. Essays, reviews, feuilletons and articles. (Řada I / Svazek 3-1) Ed. Jarmila Procházková, Marta Toncrová, Jiří Vysloužil

Brno : Editio Janáček (ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, v.v.i.), 2009. 463 s. ISBN 978-80-904052-2-6.

Leoš Janáček podobne ako Béla Bartók patrí do dejín európskej etnomuzikológie ako výrazná a originálna osobnosť hudobnej folkloristiky a etnomuzikológie. Janáček nielen ovplyvnil smerovanie moravskej hudobnej folkloristiky, ale podnetne zasiahol aj do formovania viacerých národných etnomuzikologických škôl v stredovýchodnej Európe. Janáčkovy texty z oblasti folkloristiky sú pre nás dôležitým prameňom štúdia jeho názorov na tradičnú hudobnú a tanečnú kultúru s hodnotou primárneho zdroja a prispievajú k lepšiemu poznaniu jeho bohatej zberateľskej činnosti. Zároveň pomáhajú kompletizovať profil hudobného skladateľa, ktorý sa vo svojej kompozičnej tvorbe obracal k hudobnému folklóru ako k dôležitému inšpiračnému zdroju so zásadným významom pre formovanie autorského hudobného jazyka a poetiky. Táto zviazanosť hudobnofolkloristickej a kompozičnej erudície podstatne ovplyvnila

najmä Janáčkovu hudobnú tvorbu, pričom jeho umelecká orientácia zasa prispela k subtilnejšiemu vnímaniu tradičného folklóru.

Treba oceniť, že v kontexte veľkoryso pripravovaného súborného pramennokritického vydania diela Leoša Janáčka sa prikróčilo aj k novému vydaniu jeho textov o ľudovej piesni, hudbe a tanci. V porovnaní s objemnou edíciou Janáčkových folkloristických textov z roku 1955, editorsky pripravenou Jiřím Vysloužilom, nové vydanie zohľadňuje jednak súčasné požiadavky kladené na kritické pramenné vydania, jednak zásady širšieho edičného projektu publikovania Janáčkových textov – hudobnoteoretických aj literárnych. Vďaka systematicky pripraveným edičným radom sa Janáčkovy folkloristické texty s pestrým žánrovým rozptýlením dostávajú aj do širších kontextov Janáčkovho uvažovania o hudbe, umení a kultúre.

Kolektív editorov (J. Procházková, M. Toncrová, J. Vysloužil) sa v pripravovanom vydaní mohol oprieť o staršiu edíciu z roku 1955 aj o skúsenosti z jej prípravy. Zvolil pritom odlišný prístup k výberu a radeniu jednotlivých príspevkov. Ak staršie vydanie využilo členenie na bloky príspevkov podľa obsahovo-tematického hľadiska, nové vydanie akceptuje chronologické radenie, ktoré je adekvátnejšie pri sledovaní vývinu Janáčkových názorov a záujmových okruhov. Konceptia nového vydania sa navyše opiera o prístup, analogický ďalšiemu edičnému radu – Janáčkovmu literárnemu dielu: základným aspektom vnútorného členenia edícií je hľadisko publikovaných a nepublikovaných textov. Toto hľadisko je vhodné a logicky zvolené práve s ohľadom na odlišnú editorskú situáciu pri príprave kritického vydania jednak publikovaných textov, jednak dosiaľ nepublikova-

ných rukopisov, a to v podobe rôznorodých typov prameňa (skice, poznámky, excerpce, koncepty a pod.). V tomto smere sú obidva diely vzájomne komplementárne, pričom najmä typ tzv. neuzavretých textov umožňuje poznávať Janáčkov spôsob myslenia a otvára pred nami dynamický proces formovania a formulovania základných ideí, postrehov a názorov.

Prvý diel folkloristických textov, ktorý obsahuje publikované texty, sa koncentruje na najvýznamnejšie Janáčkove štúdie. Nachádzame v nich v kondenzovanej podobe skúsenosti z terénu i jeho teoretické názory a originálny spôsob uvažovania. Práve tieto texty – tým, že boli publikované – ovplyvňovali postoj k ľudovej hudbe nielen u domácich, českých a moravských, ale aj u slovenských folkloristov, a to najmä v prvej polovici 20. storočia. Aktívna recepcia Janáčkových hudobnofolkloristických názorov na Slovensku súvisela jednak s blízkosťou folklórneho materiálu, jednak s mimoriadnou pozornosťou, akú Janáček venoval popri moravskom hudobnom folklóre aj slovenskému. Spolu Bélom Bartókom a Karolom Plickom ide nesporne o obohatenie a rozšírenie pohľadu na slovenskú ľudovú pieseň a hudbu „zvonku“ – z pozície príslušníka iného etnika a inej kultúry, ktorý vnáša do tohto pohľadu buď vedome alebo mimovoľne nielen odlišnú optiku, ale aj porovnávacie hľadiská.

V porovnaní so starším vydaním táto edícia reaguje na najnovšie výsledky základného výskumu – objem poznatkov a informácií z pôvodného vydania je doplnený (resp. korigovaný) o nové poznatky, ku ktorým dospel systematický výskum Janáčkovej folkloristickej činnosti najmä vďaka koncentrovanej bádateľskej práci Jarmily Procházkovej. Publikácia obsahuje viaceré spravenia či doplnky, ktoré rozširujú a revidujú pôvodné vydanie. Tieto nové poznatky, dodatky či spravenia sú obsiahnuté v úvodných vstupných štúdiách a sú zakomponované aj do bohatého poznámkového aparátu a príloh.

Štruktúra publikácie síce nadväzuje na staršie vydanie, ale je prispôbená novým požiadavkám pramennokritických vydaní. Vstupné, úvodné texty (J. Vysloužil, J. Procházková) charakterizujú Janáčkovu teóriu

ľudovej piesne a hudby a poukazujú na významnú úlohu empirie z terénu pri tvorbe tejto teórie. Popri súpise lokalít Janáčkovej zberateľskej činnosti s komentármi o zásadách editorského prístupu je z pramenného hľadiska dôležité pripojenie súpisu prameňov v závere – publikovaných vydaní textov spolu s odkazom na zdroje. Janáčkove texty sú pripravené podľa jednotnej zásady, grafickej úpravy a spôsobu komentovania. Sprevádzajú ich odkaz na publikovaný prameň v záhlaví nadpisu, editorské poznámky, upozornenie na odchýlky od rukopisného originálu a v závere dodatočne pripojené stručné resumé za každý text. V niektorých prípadoch sa zvolilo – oproti staršiemu vydaniu – vhodnejšie riešenie pri umiestnení Janáčkových poznámok až na koniec textu, ktoré je prehľadnejšie vzhľadom na množstvo notových ukážok v poznámkach. Editovanie notových príkladov sa opiera o súčasné zásady a v detailoch sa od staršej edície Janáčkových textov odchyľuje.

Publikácia má charakter precízne pripraveného pramennokritického vydania publikovaných Janáčkových štúdií a článkov, v ktorom sa spájajú zásady literárnej, hudobnohistorickej a etnomuzikologickej textológie (filológie). Janáčkove folkloristické texty sú pritom pomerne náročné na editorskú prípravu – okrem vlastných textových statí obsahujú množstvo notových ukážok, ktoré si vyžadujú osobitný prístup s rešpektovaním zásad moderných notových pramenných edícií. Vizualným obohatením sú výrezové autografy, ktoré pôsobia nielen ako vzácny autentický doklad Janáčkovho rukopisu, ale aj ako výtvarne atraktívny prvok. Prehľadná a zjednotená grafická úprava prispieva k ľahkej orientácii v publikácii. Treba vysoko ohodnotiť dodatočné zaradenie resumé v anglickom a nemeckom jazyku za každým Janáčkovým príspevkom, ktoré v staršom vydaní nie je – týmto spôsobom získava publikácia širší okruh potenciálnych čitateľov a užívateľov nielen v jazykovo príbuzných regiónoch.

Pramenná edícia Janáčkových folkloristických textov prináša premyslené, korektne pripravené vydanie, ktoré má šancu osloviť široký okruh záujemcov o tradičnú kultúru, o kompozičné dielo Leoša Janáčka, aj o dejiny etno-

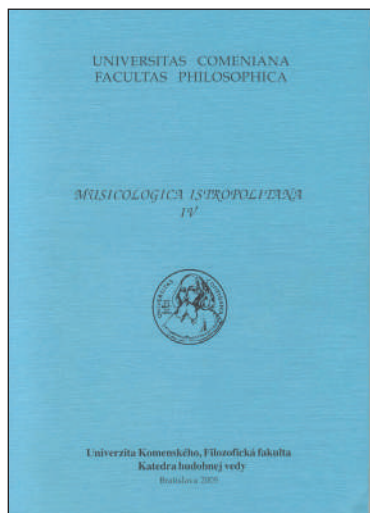
muzikológii ako dejiny rôznych zberateľských koncepcií a teoretických východísk v prístupe k dokumentácii, zhodnoteniu a ďalšiemu oživovaniu tradičnej piesne, hudby a tanca. Táto publikácia je nesporne obohatením pramených vydaní podobného druhu v Čechách, na Morave aj na Slovensku. Je prínosom aj pre historicky orientovanú etnomuzikológiu, kto-

rá sa obracia k historickým prameňom ako k významnej zložke práce etnomuzikológa v súčasnosti. Z hľadiska širšieho okruhu čitateľov a užívateľov publikácia významne prispieva k vytváraniu komplexného obrazu o Janáčkovej všestrannej osobnosti.

Hana Urbancová

Musicologica Istropolitana IV. Ed. Marta Hulková

Bratlava : Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, Katedra hudobnej vedy, 2005. 228 s. ISBN 80-89236-12-X.

Štvrtý zväzok ročenky *Musicologica Istropolitana* prináša rôznorodosť tematických okruhov odborného a časového záberu z jednotlivých muzikologických vedných disciplín. Už pri prvom prelistovaní čitateľ neprehľadne orientáciu na historické štúdie, reflektujúce aktuálnu problematiku európskej hudby obdobia stredoveku, renesancie a baroka. Spolu s príspevkami z etnomuzikológie, populárnej hudby a jazzu dopĺňajú pestrú ponuku čísla interdisciplinárne oblasti výskumu – veda o výtvarnom umení a matematika.

Autorka úvodného príspevku Eva Veselovská prezentuje výsledky svojho výskumu v štúdiu s názvom *Stredoveké notačné systémy z územia Uhorska – k najnovším výsledkom*

bádania. V prehľadne koncipovanom texte doplnenom o zoznam najaktuálnejších edičných titulov k danej problematike sa zaoberá notačnými systémami a ich zastúpením nielen z hľadiska ich preferencie, ale aj časového a teritoriálneho uplatnenia.

Marta Hulková sa v *Príspevku k problematike hudobnej výchovy v mestských školách na území Slovenska v 16. storočí* zaoberá otázkami histórie hudobnej pedagogiky. V súvislosti s hudobnou výchovou žiakov v evanjelických školách banských miest a spišsko-šarišskej oblasti si všíma obsah a využitie rukopisných a tlačných hudobných kompendií i povinnosti kantorov. Štúdiu obohacuje príloha s prepisom banskobystrického školského poriadku z roku 1580 a zoznam 29-tich tlačných kompendií pochádzajúcich zväčša z nemeckých tlačiarní.

Hodnotou klávesovej tvorby Georga Muffata a jej podoby v zborníkoch *Cymbalum Jubilationis* a *Musaeum Pantaleoniam* františkánskeho organistu P. Pantaleona Roškovského sa v štúdiu *Muffatiana na Slovensku* venuje Ladislav Kačic. Autor v nej poukazuje nielen na Roškovského precízne realizované odpisy, ale aj na rozsah a kvalitu zaradených diel, pričom poopravuje tvrdenia starších výskumov týkajúce sa hodnotenia uvedených odpisov.

Tému z hudobnej ikonografie riešia v príspevku *Hudobné motívy vo výzdobe barokových organov na Slovensku* Jana Kalinayová-Bartová a Katarína Chmelinová. V rámci dokumentárnych a analytických výsledkov výskumu prezen-